

Leren en belijden

Belijdeniscatechisatie

Drs. J.A. Schouls

Hoofdstukken

Vooraf

1. De belijdeniscatechisatie
2. De Heilige Schrift: het Woord van God
3. God, Zijn namen en deugden
4. De goddelijke Drie-eenheid
5. De mens; schepping en zondeval
6. Verbond en verkiezing
7. Jezus Christus, Zijn naturen en staten
8. De namen en ambten van Christus
9. Roeping en wedergeboorte
10. Geloof en geloven
11. De rechtvaardigmaking
12. De heiligmaking
13. Het dienen van God; leer en leven
14. Huwelijk, seksualiteit en gezin
15. De kerk, de gemeente
16. De ambten, prediking en sacramenten
17. De heilige doop
18. Het heilig avondmaal
19. De laatste dingen

Thema A De belijdenisgeschriften

Thema B De kinderdoop

Thema C Het gebed

Vooraf

Het volgen van de belijdeniscatechisatie heeft altijd iets gewichtigs. Aan jarenlange catechese komt een einde. Het geven van het ja-woord bij de openbare belijdenis des geloofs ligt in het vooruitzicht. In de leergang die nu voor je ligt worden de hoofdpunten van de gereformeerde belijdenis voor het voetlicht gehaald. Er is geprobeerd een verdiepingsslag te maken ten opzichte van de reguliere catechisatie. Naast kennis en verwerking van de geloofsleer gaat het om een persoonlijke verdieping en om de verantwoordelijkheid die je als belijdend lid in de gemeente krijgt.

Na de behandeling van een passend Bijbelgedeelte, volgt een weergave van verschillende aspecten van een geloofsartikel. In het kort worden de dwaalwegen genoemd, die de catecheet naar eigen inzicht of naar behoefte van de catechisanten kan behandelen. Als kerk behoren we tot de kerk-der-eeuwen. Daarom zijn een aantal kernachtige citaten toegevoegd van vertegenwoordigers van de Reformatie, de Nadere Reformatie en het Engelse Puritanisme. Zij behoren tot de gereformeerde traditie.

De leervragen zijn bedoeld om uit het hoofd te leren. Het zijn bouwstenen van de geloofsleer. In de verdiepingsvragen worden samenhang, inzicht en toepassing aangebracht. Het onderdeel 'met eigen woorden' is ook bedoeld om de essentie van het geloofsartikel met eigen woorden weer te geven. Per les is ook een 'praktijkvraag' toegevoegd, waarbij je aan het denken wordt gezet over de toepassing van het christelijk geloof in het leven van alledag en het kerkelijk leven.

Gedurende een aantal jaren zijn deze lessen in conceptversies 'beproefd' door enkele catecheten. Hun kritische opmerkingen en wijzigingsvoorstellen zijn onderling grondig besproken en vervolgens in de tekst verwerkt. Wij willen hen hiervoor hartelijk danken.

De Heere zegene de belijdeniscatechisatie en geve een levende verbondenheid aan de bijbelse leer en aan Zijn gemeente.

Kampen, J.A. Schouls

2. De Heilige Schrift: het Woord van God

Lezen: Psalm 19

Op zoek naar God

Hoe kunnen we God kennen? Hoe kunnen we weten wat waarheid is?

Dit is een belangrijke vraag voor ons die leven te midden van allerlei godsdiensten en stromingen.

Biedt de *natuur* om ons heen aanknopingspunten om God te kennen?

De natuur is een bijzonder ingewikkeld bouwwerk dat niet spontaan kan zijn ontstaan. Alles is met een zeer diepe wijsheid en zeer grote macht gemaakt. Iedereen kan weten dat er een God is (Rom. 1:20). Maar je kunt uit de natuur niet weten *wie* God en *wie* Christus is en hoe we verlost kunnen worden van de zonden en de gevolgen van de zonden.

Kunnen we God dan kennen door ons *verstand* of ons *geweten*?

De mens heeft enig besef van goed en kwaad, een geweten. Dit besef is ingeschapen (Rom. 2:14, 15). Er wordt ook door de mens nagedacht over de zin en het doel van het leven. Maar de natuurlijke mens tast feitelijk in het duister; hij kan de weg van verlossing uit zichzelf niet vinden (Rom 1:21).

Gods openbaring door het Woord

Wij kunnen in de duisternis niet zelf het licht ontsteken. Dat moet God Zelf doen. Hij *openbaart* Zichzelf. Hij maakt bekend wie Hij is. Hij zoekt de mens op en spreekt tot hem.

Voordat de Bijbel er was, sprak God direct tot personen en maakte Hij delen van Zichzelf en Zijn plannen bekend door persoonlijke aanspraak, dromen en visioenen (zie Num. 12:6-8).

In de Bijbel maakt God bekend Wie Hij Zelf is en wie de mens is, de oorsprong en het doel van het leven, de oorzaken van lijden en dood, maar ook de mogelijkheid van verlossing en eeuwig leven door Jezus Christus. De Bijbel geeft antwoorden op de meest wezenlijke vragen van het leven.

Goddelijke inspiratie

De Bijbel is volmaakt zuiver. Daarom spreken we over het 'onfeilbare Woord van God'.

Gods Geest heeft mensen in dienst genomen die instrumenten waren om het Woord van God door te geven en op te schrijven. Dit wordt *inspiratie* genoemd (2 Petr. 1:21; 2 Tim. 3:16).

Bij de inspiratie van de Bijbel moet je je niet voorstellen alsof Gods Geest dicteerde wat de bijbelschrijvers moesten noteren (visie van de mechanische inspiratie). De Heilige Geest nam mensen in dienst, mensen met een eigen karakter, gaven en levensomstandigheden. Als je de Bijbel leest blijkt duidelijk dat Amos een boer was en Lukas een arts, en dat Johannes onderwerpen beschreef die typisch bij Johannes hoorden. Daarom spreken we van *organische inspiratie*.

Het behaagde God om zo dicht bij de mensen te komen dat Hij de stem, de gevoelens en gedachten van mensen gebruikt heeft om Zichzelf te openbaren. Wat kunnen Gods kinderen zich herkennen in de hoogten en diepten die de Bijbelschrijvers hebben gekend. Het heeft God zelfs behaagd om Zelf *mens* te worden in Zijn Zoon. Dieper kon Hij niet buigen om Zichzelf te openbaren.

De Bijbel is af

In een proces van zo'n 1500 jaar is de Bijbel ontstaan, deel na deel. Opmerkelijk is dat de inhoud van de verschillende delen van de Bijbel zo'n schitterende harmonische eenheid vormen.

De Bijbel is een bundeling van 66 boeken. Met het boek Openbaring is de Bijbel voltooid. Er hoeft niets meer aan toegevoegd te worden. Alles wat wij nodig hebben om zalig te worden, is beschreven. Deze 66 Bijbelboeken worden de *canonieke* boeken genoemd, ook wel de 'canon'. Er zullen geen nieuwe openbaringen meer komen met goddelijk gezag (Openb. 22:18,19).

C.H. Spurgeon (1834-1892)

Als we het woord van God betwijfelen op één punt, zullen we er op andere punten ook weinig vertrouwen in hebben. Oprecht geloof in God moet het gehele Woord van God op dezelfde manier benaderen. Een geloof dat het ene Woord van God aanvaardt en het andere verwerpt is overduidelijk geen geloof in God, maar geloof in ons eigen oordeel en in onze eigen smaak.

In welke talen is de Bijbel geschreven?

Het Oude Testament (39 boeken) is geschreven in het Hebreeuws en sommige delen in het Chaldeeus (Aramees). Het Nieuwe Testament (27 boeken) is geschreven in het Grieks.

Welke vertaling?

In onze kerk gebruiken we de Statenvertaling (1637). Deze vertaling is ontstaan als gevolg van een besluit van de Nationale Synode te Dordrecht

(1618-1619). De totstandkoming is betaald door de overheid (de Staten van Holland).

Deze vertaling blijft het dichtst bij de oorspronkelijke tekst (brontaal). De vertalers gingen uit van de woordelijke inspiratie van de Heilige Schrift. De meeste moderne vertalingen doen dat niet en zijn daarom minder betrouwbaar. Zij richten zich sterk op de taalwereld van de moderne bijbellezer (doeltaal).

Voorbeelden van enkele moderne vertalingen zijn: de Nieuwe Vertaling (1951), de Groot Nieuws Bijbel (1996) en de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV, 2004). 'Het Boek' (1992) is geen vertaling maar een parafrase (vertelling). In een parallel-bijbel staan verschillende vertalingen naast elkaar. De in 2010 verschenen Herziene Statenvertaling (HSV) is ontstaan om de Bijbel wat betreft woordgebruik en zinsconstructies toegankelijker te maken dan de gebruikelijke Statenvertaling. De vertaling is meer doeltaalgericht.

Goddelijke verlichting blijft nodig

Hoewel de Bijbel voltooid is, is het niet vanzelfsprekend dat iedereen het Woord met het hart gelooft. Dit ligt niet aan de Bijbel, maar aan de mens zelf. Het hart van de natuurlijke mens is door de zondeval verhard en zijn verstand is verduisterd. Daarom is de Heilige Geest nodig om het hart en het verstand te verlichten (1 Kor. 2: 13-15).

H.F. Kohlbrugge (1803-1875)

Dat wij toch bedenken dat wij Zijn Woord hebben op te volgen, dat Woord alleen hebben te geloven en het aan Hem over te laten wat er de gevolgen van zullen zijn.

Omgang met het Woord

Christus roept ons op om de Bijbel te onderzoeken. De Bijbel is het middel om zaligmakende kennis van God en Christus te verkrijgen (Joh. 5:38). Dit Schriftonderzoek moeten we niet alleen doen in gehoorzaamheid, maar ook biddend om goddelijke leiding (Ps. 119:4,5, etc).

Thomas Watson (1620-1689)

Hoe moeten wij het Woord lezen, opdat het een uitwerking heeft tot onze zaligheid? Laten we eerbied en hoogachting hebben voor elk deel van de Schrift. Schat het Boek van God boven alle andere! Het is een gouden brief, geschreven door de Heilige Geest en uit de hemel aan ons gezonden.

Dwaalwegen

Moderne theologie. De Bijbel is een menselijk en dus feilbaar boek. Je kunt er belangrijke ideeën en lessen voor het leven uit halen.

RK kerk. Naast de Bijbel behoort ook de kerkelijke traditie (uitspraken van pausen en concilies) bij de goddelijke openbaring.

Pinksterbeweging. Er is voortgaande profetie via de geestesgaven (charismata). Een voortdurende toetsing aan de Bijbel blijft nodig, omdat er ook valse profetieën zijn. Er is verschil van mening over het gezag van deze profetieën.

Islam. De oorspronkelijke openbaring is steeds meer vervalst. Deze vervalste openbaring zie je in de Bijbel. Allah heeft de oorspronkelijke openbaring weer hersteld in het geven van de Koran.

Leervragen

1. Waaruit weten we dat er een God is?

Uit de natuur en uit de Heilige Schrift.

2. Hoe kunnen we de kennis uit de natuur onderscheiden?

- De *ingeschapen kennis* in het hart van de mens (Rom. 2:14-15).

- De *verkregen kennis* uit Gods schepping en onderhouding van de wereld (Rom. 1:19-20).

3. Waarom is de kennis uit de natuur niet genoeg om zalig te worden?

Omdat we uit de natuur Jezus Christus niet leren kennen.

4. Is het kennen van Jezus Christus dan noodzakelijk tot zaligheid?

Ja, 'En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen en Jezus Christus Die Gij gezonden hebt' (Joh.17:3).

5. Waaruit is de kennis van de zaligheid in Christus te verkrijgen?

Uit de Bijbel, dat is de Heilige Schrift: het beschreven Woord van God (2 Petr. 1:19).

6. Is er altijd een beschreven Woord van God geweest?

Nee, de Schrift is tot stand gekomen van de tijd van Mozes tot Johannes op Patmos (een periode van ruim 1500 jaar).

7. Hoe heeft God de Heilige Schrift doen ontstaan?

De Heilige Geest heeft profeten en apostelen gedreven (geïnspireerd) om Gods Woord op te schrijven (2 Petr. 1:21).

Verdiepingsvragen

1. Lees NGB art. 2. Waarmee wordt de schepping vergeleken? Waarmee worden de schepselen vergeleken?
2. Wat gaat er schuil achter de zichtbare schepping? (Rom. 1:20a).
3. Waartoe ontvangen heidenen kennis van God uit de natuur? (Rom. 1:20b).
4. Wat doen de heidenen met de kennis van God uit de natuur? (Rom. 1: 23, 25).
5. Hoe schakelt de Heere mensen in bij het schrijven van Zijn Woord?
6. Waardoor krijgt Gods Woord gezag in de mens? (NGB art. 5).
7. Waarom wordt de Bijbel 'Gods Woord' genoemd (2 Tim. 3:16a).
8. Waartoe is het lezen van Schrift nuttig? (2 Tim. 3:16b)? Probeer dit uit te leggen met eigen woorden.
9. a. Welk doel heeft het geschreven Woord van God? (Joh. 20:31).
b. Welk doel heeft het gepredikte Woord van God? (Rom. 10:17).
10. Waarom wordt het Woord van God wel vergeleken met een hamer (Jer. 23:29) en met een zwaard (Ef. 6:17; Hebr. 4:12)?
11. a. Wat leren we uit de geschiedenis van de Emmaüsgangers over het kennen en toepassen van de Schrift? (Luk. 24:25-27).
b. Vergelijk Luk. 24:16 met 24:31. Wat leer je hieruit?
12. De kanttekeningen bij de Statenvertaling geven veel hulp bij het lezen van de Bijbel. Ga eens na waarin ze je kunnen helpen.
13. Welke gevolgen heeft het voor je persoonlijk leven als je het gezag van Gods Woord erkent?

Met eigen woorden

Maak duidelijk dat het voor een christen noodzakelijk is om het goddelijk gezag van de Bijbel te aanvaarden.

Praktijkvraag

Voor het persoonlijk lezen van een gedeelte uit de Bijbel is het nuttig enkele vragen te stellen.

1. Wat zegt dit gedeelte over God?
2. Wat zegt dit gedeelte over de mens in zijn relatie tot God en andere mensen?
3. Welke boodschap zit er voor mij in?

Pas deze vragen toe op een door jou gekozen gedeelte uit de Bijbel.

Lectuur

NGB art. 2-7

Calvijn, *Institutie*, Boek I, hst. 3 en 6-9

W. à Brakel, *Redelijke Godsdienst I*, hst. 1, 2

J. van Bruggen, *Wie maakte de Bijbel* (over de canonvorming)

9. Roeping en wedergeboorte

Lezen: Johannes 3:1-16

Heilsorde

Christus heeft Zijn werk *voor* de Zijnen volbracht, in hun plaats. Hij past de zaligheid ook door Zijn Geest toe *in* de mens. Hierbij gaat het over de persoonlijke toe-eigening van het heil als beleving van Gods genade in het hart van Zijn kinderen.

In de toepassing van het heil door de Heilige Geest laat de Bijbel een bepaalde orde zien. We zien dat in Rom. 8:30 *'En die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt'*.

In de gereformeerde geloofsleer komen we als de 'orde des heils' vaak het volgende rijtje tegen: roeping, wedergeboorte (levendmaking), geloof, rechtvaardigmaking, heiligmaking en heerlijkmaking. We maken in deze les een begin met de behandeling van deze heilsorde.

Roeping

De Heere gebruikt middelen om een zondaar wedergeboren te laten worden. Het Woord van God is het 'zaad van wedergeboorte' (Jak. 1:18 / 1 Petr. 1:23). God roept de zondaar door middel van het gelezen en gepredikte Woord (Rom.10:14). Deze roeping is ernstig en welmenend (zie DL 3-4, par. 8). De zondaar wordt zo uitwendig geroepen.

Deze roeping moet krachtig worden in het hart. Gods Geest past het Woord toe. Dit noemen we inwendige roeping. Dan doet de Heilige Geest "onwederstandelijk", Hij is door niets en niemand tegen te houden. Zijn levendmakend werk in het hart noemen we wedergeboorte.

Op ons rust de grote verantwoordelijkheid om de middelen biddend te gebruiken. De Heere roept ons toe: 'Ontvangt met zachtmoedigheid het Woord dat in u geplant wordt, hetwelk uw zielen kan zaligmaken' (Jak. 1:21).

Wedergeboorte

De gevallen en geestelijk dode mens zal uit zichzelf niets goeds doen en zal niet naar God gaan vragen (Ps. 14 en 53/ Rom. 3:10-12). Hij ziet ook niet wat hem ontbreekt. Daarom moet de Heere Zelf de mens van dood levend maken. Dit wordt wedergeboorte genoemd. Er komt als het ware een nieuwe geestelijk levende mens. Zijn verstand wordt verlicht waardoor hij God en zichzelf leert kennen, zodat hij gaat zien dat hij Christus nodig heeft; ook

krijgt hij liefde in het hart om naar Gods wil te leven. Als iemand wedergeboren wordt krijgt hij een nieuwe belangstelling, nieuwe begeerten en andere inzichten, en alles wordt nu in beginsel op God gericht. Dit zal ook in het leven tot uiting komen in woorden en daden, tegenover God, zichzelf en de naaste.

Wedergeboorte wordt in de Bijbel ook op andere manieren weergegeven: bekering (2 Kor. 7:10), roeping (1 Petr. 2:9b), levendmaking (Ef. 2:1), nieuwe schepping (2 Kor. 5:17), het ontvangen van een nieuw hart of een nieuwe geest (Ezech. 36:26), het geboren worden uit water en Geest (Joh. 3:5).

C.H. Spurgeon (1834-1892):

“Wij geloven dat het werk van wedergeboorte, bekering, geloof en heiligmaking geen daad is van de vrije wil of de kracht van de mens, maar van de machtige, krachtdadige en onweerstaanbare genade van God”.

Staatsverwisseling

In de wedergeboorte wordt een dode zondaar levend gemaakt. Hij wordt afgesneden van Adam en ingeplant in Christus. Deze verandering is zo groot dat er wordt gesproken over ‘staatsverwisseling’: d.w.z. een overbrenging van een staat van geestelijke dood in een staat van geestelijk leven. De mens wordt van een kind van de duivel (Joh. 8:44) een kind van God gemaakt! (Joh. 1:12, Rom. 8:14-16). De zondaar zelf is daarin volkomen passief. Net zomin als een klein kindje zorgt voor zijn eigen geboorte, zomin zorgt een zondaar ervoor dat hij wedergeboren wordt. Gods Geest doet alles op een wijze die Hem behaagt (Joh. 3:8).

Vruchten

De wijze en het tijdstip van de wedergeboorte is voor de wedergeborene meestal niet duidelijk (Joh. 3:8). Tevens is een pas wedergeborene doorgaans niet goed in staat om te kunnen verwoorden wat er in hem gebeurt of gebeurd is. Maar zoals natuurlijk leven tot uiting komt in werkingen en vruchten, zo is dat ook bij het nieuwe, wedergeboren leven. Deze vruchten zijn geloof en bekering. De Dordtse Leerregels spreken daar uitvoerig over (hst. 3 en 4, par. 11-13).

DL 3-4, par. 12: *“En dit is die wedergeboorte, die vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking van de doden en levendmaking, waarvan zo heerlijk in de Schrift gesproken wordt, dewelke God zonder ons in ons werkt. (...) Het is een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige, en tegelijk zeer zoete, wonderlijke, verborgen, en onuitsprekelijke*

werking, dewelke, (...) in haar kracht niet minder noch geringer is dan de schepping of de opwekking der doden”.

par. 13: *“De wijze van deze werking kunnen de gelovigen in dit leven niet volkomen begrijpen; ondertussen stellen zij zich daarin gerust, dat zij weten en gevoelen, dat zij door deze genade Gods met het hart geloven, en hun Zaligmaker liefhebben”.*

In de theologie wordt wedergeboorte soms ook ruimer genomen. Zie het begin van artikel 24 van de NGB. Daar zien we dat het begrip ‘wedergeboorte’ een bredere betekenis heeft: daar wordt niet slechts de aanvankelijke levendmaking bedoeld, maar de gehele levensvernieuwing, ofwel de heiligmaking.

Dwaalwegen

Veronderstelde wedergeboorte (A. Kuyper). Verbondskinderen worden (bij de doop) verondersteld wedergeboren te zijn totdat het tegendeel blijkt.

Leervragen

1. Wat is het verschil tussen de uitwendige en de inwendige roeping?

De uitwendige roeping gebeurt alleen door het Woord en verandert de mens geestelijk niet; de inwendige roeping gebeurt door Woord én Geest en maakt de mens geestelijk levend.

2. Wat verstaan we onder de wedergeboorte?

Zowel de geestelijke levendmaking als de levenslange vernieuwing van de mens die God door Zijn Geest in ons werkt.

3. Hoe wordt de wedergeboorte nog meer in de Bijbel genoemd?

Bekering, roeping, levendmaking, nieuwe schepping, het ontvangen van een nieuw hart of een nieuwe geest.

4. Wat wordt er in de wedergeboorte dan veranderd in de mens?

- Het verstand wordt verlicht (Ef. 1:17,18)
- De wil wordt gebogen (Hand. 9:6)
- Het gevoelsleven wordt gezuiverd (Matth. 5:3-9/ Rom. 2:29)
- De wandel wordt geheiligd (1 Joh. 2:3-6)

5. Welk middel gebruikt de Heere voor de wedergeboorte?

Zijn eigen Woord als het zaad der wedergeboorte (1 Petr. 1:23).

Verdiepingsvragen

1. Moet je de orde des heils zien als verschillende fasen die in het geestelijke leven worden beleefd?
2. Waarom is het belangrijk de noodzaak van persoonlijke wedergeboorte te benadrukken?
3. Waarom kan deze geestelijke verandering niet vanuit de natuurlijke mens tot stand gebracht worden?
4. Als God de wedergeboorte zonder ons in ons werkt, moeten we dan niet gewoon afwachten of en wanneer dit wonder gebeurt?
5. De wedergeboorte wordt in de gereformeerde geloofsleer wel eens vergeleken met een gewone geboorte. Welke overeenkomsten kun je noemen?
6. Bij de wedergeboorte is sprake van een geestelijke staatsverwisseling.
 - a. Betekent dit dat een wedergeborene zich daarvan altijd direct bewust is?
 - b. Betekent dit dat een wedergeborene niet meer zondigt en alles volmaakt is?
7. Wat valt je op als je DL 3 en 4, par. 11 en 12 vergelijkt met het begin van art. 24 van de NGB, als het gaat over de verhouding tussen wedergeboorte en geloof?
8. Hoe kun je *weten* of je wedergeboren bent? (lees bijv. Joh. 3:1-21). Of met andere woorden: Wat is het belangrijkste kenmerk van de wedergeboorte?

Met eigen woorden

1. Leg uit dat de wedergeboorte noodzakelijk is om zalig te worden (zie Joh. 3:3).
2. Wat zou de tekst Matth. 22:14 voor jou (en voor ons allen) moeten betekenen.

Praktijkvraag

De Dordtse synode (1618-1619) beschreef uitgebreid de wedergeboorte en de noodzaak daarvan. Ze stelden dit tegenover de aanhangers van Arminius (de Remonstranten), die vermogens in de mens legden om te geloven. In welke situaties is het voor jou van belang om de wedergeboorte uitdrukkelijk ter sprake te brengen?

Lectuur

DL hst. 3 en 4, par. 11, 12, 13

W. à Brakel, *Redelijke Godsdienst* I, 25, 26